

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תרומה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת תרומה

- ב ויקחו לי - לי הכסף ולי הזהב.
- ד ועשו לי מקדש - לקדש את עצמו.
- ה ועשית לו מסגרת - אל ירדוף אחר התאוות.
- ט לי תרומה - ארוממך אלוקי המלך.
- יא ועשו ארון אמתים וחצי - כפי כוחו של כל אחד ואחד.
- יג ושכנתי בתוכם - תורתי אל תעזבו.
- יד ועשית כפורת - התורה מטהרת ומכפרת.
- יז וטוב לב משתה תמיד - קדושת 'פורים קטן' וסגולותיו.

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת תרומה

ויקחו לי - לי הכסף ולי הזהב

בפרשתן (כה ב), 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', הקשה הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב ז"ע (גנוי ישראל, תרפ"ה) מדוע כפל הלשון, שפתח באומר 'ויקחו לי תרומה', וחזר לומר 'תקחו את תרומתי', עוד קשה, מהו שינוי הלשון, בתחילה אמר 'תרומה' ולבסוף אמר 'תרומתי'. גם נודע מה שדקדקו המפרשים מדוע אמר 'ויקחו' ולא 'ויתנו' והרי הם 'נותנים' תרומה משלהם ואינם נוטלים. ומבאר כי מעיקרי האמונה הוא לדעת שאין לו לאדם משל עצמו בלום, ובל רבושו ועשירותו אינו מבוחרו ועוצם ידו ח"ו אלא הכל בכל

מבל כל הוא רק ממתנת אלוקים*, שהוא הזן ומפרנס לכל, והוא נתן לו כח לעשות חיל וברכו במעשה ידיו. וגם לאחר שכבר הגיעו הממון והנכסים לידו - אינם 'שלו', אלא השי"ת הפקיד אותם אצלו והרי הוא רק כשומר עליהם².

וזהו יסוד נתינת צדקה, שתבוא מתוך אמונה והכרה שאינו 'נותן' משלו, אלא הרי הוא כשומר המוסר את ה'פקדון' שהופקד אצלו למי שיאמר 'בעל הבית' לתת לו. וכדאיאת במשנה (אבות ג ז) 'רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו, שאתה ושלך שלו, וכן הוא אומר (ד"ה א' כ"ט יד) כי ממך הכל ומידך נתנו לך'. ואין להקב"ה חפץ בתרומה למשכן או בנתינת צדקה כשהיא

א. סיפר מקורבו של הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע הגה"צ רבי אליהו ליווערט זצ"ל, על אחד מידידיו שהיה גביר אדיר, ורכושו הרב היה פרוס במקומות רבים ביותר, ובכמה מיני נכסים, חלק בנכסי דלא נייד, וחלק אחר בבארות נפט וכיו"ב. ביום מן הימים פנה העשיר אל רבי אליהו ואמר לו, אין הקב"ה יכול לרושש אותי לגמרי מכל נכסי, שהרי הם פזורים במקומות שונים, וגם חלוקים בכמה סוגי עסקים, אם ירד ערך שוויות הבתים עדיין ישווה הנפט להון אדיר וכו', רבי אליהו הזהירו שיזהר וישמר מלומר כך, כי 'גלגל החוזר בעולם', והגביר היה מלגלג עליו בגאוותו. ויהי היום, תחת בעלותו של הגביר היה גם גשר מעל הנהר שהעוברים בו היו משלמים מכס על ההשתמשות בגשר, ומזה היה מוסיף הון מיום ליום יותר ויותר, אמנם בגשר זה לא יכלו לעבור בפעם אחת יותר מכמה עגלות מועטות, פעם עבר שם צבאו של הצאר הרשע ניקולאי ימ"ש, הללו לא נזהרו כראוי ועברו עליו המונים בבת אחת, וממילא נפל הגשר לתוככי המים וגם רבים מחיילי הצאר נפלו לנהר וטבעו למוות. היהודי העשיר ידע שמיד יבואו שליחי הצאר ויעלוהו על מוקדה, נכנס בחטף אל ביתו ומילא שק גדול ברבבות שטרות של ממון, וברח על נפשו אל מחוץ לגבולות רוסיה, בהתרחקו כדי 'שיעור בריחה' מהגבול והרגיש שסר ממנו סכנת המוות, פתח את שקו לספור את מעותיו, ומה מאוד נחרד למצוא בשק דפים שונים במקום שטרות הכסף, כי מרוב בהילותו לברוח לא שם על לב מה הם השטרות שהוא מכניס בשקו... משפגש הגביר את הגאון רבי אליהו, סיפר לו את כל המעשה, וסיים כשדמעתו על לחיו, כמה צדקו דבריכם, הייתי צריך לזכור בעת עשירותי שכל אשר לי הוא רק מאתו יתברך, ותמיד נצרך אנכי לחסדיו - שישפיע עלי כל טובו בחן בחסד וברחמים.

כיו"ב אמרו, מעשה בעשיר גדול בעל נכסים ועסקים המפוזרים בכל רחבי תבל, שאף הוא ב'חכמתו' שאל כיצד יכול הקב"ה לקחת ממני בבת אחת את כל רכושי, ענו לאותו כסיל כאיוולתו, אין להקב"ה צורך לקחת את כל הנכסים ממך, הוא יכול לקחת 'אותך' מכל הנכסים...

ב. דבר נפלא אמרו, כי לא מצינו בתורה בשום מקום את הלשון 'בעל הבית', כי אם במקום אחד והוא בפרשת משפטים, שם נאמר (כ"ז ז) 'ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', ובאמת 'בעל הבית' זה אינו כי אם שומר (שנגב הפקדון שהיה אצלו), ללמד על כל אותם הסבורים שהם בעלי-בתים... דעו, כי אין הממון שלכם אלא 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה'' (חגי ב ח), ואינכם אלא שומרים עליו... ואם ירצה 'בעל הבית' האמיתי הרי ברגע אחד יכול לקחת את ה'פקדון' כי ה' מוריש ומעשיר...

כי אין בידיים וברגליים ובפה חיות עצמיות, אלא הלב השוכן בהסתר הוא המחיה את כל אברי האדם. ואין זה אלא כמשל על כל פעולות האדם שנדמה שיש בו רוח חיים, הוא המדבר והוא העושה, אך באמת הכל תלוי ב'לב' - הוא הקב"ה שהוא ליבן של ישראל, וכדכתיב (תהילים עג כו) 'צור לבבי וחלקי אלוקים לעולם' (וכדאיתא במד"ר כאן לג ג ובוזה"ק בפרשתן קכח:), שהוא נותן לו עצה לדבר בפיו ולעשות בכסף ובוזהב' בידיו וברגליו.

ועפ"ז יתפרש לשון הכתוב, דהכי קאמר ויקחו לי תרומה - שכל ה'התרוממות' והרמת קרנו בפרנסה ובשאר עניינים תקחו לי, לייחס אותה הצלחה אל הקב"ה, ולדעת שהכל מאתו ית' ולא ממעשי בני אדם. וראיה לדבר תקח מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שכמו ש'כל איש', מעשיו ותנועותיו ועסקיו אינם אלא מאשר ידבנו לבו, כפי נדבת הלב המחלק מזון וחיות לכל האברים, ואף שאינו נראה בגלוי, כך תקחו את תרומתי, תלמדו להבין שהכל תלוי בהקב"ה שהוא 'ליבם' של ישראל, ואותה התרוממות אינה שלכם ומכוחם ח"ו, אלא היא תרומתי, שאני אני הוא שמרומם ומשפיע לכם את הברכה וההצלחה".

באה מתוך ההרגשה שהוא 'הפסיד או ויתר' משלו, ומי ידמה לו... אלא שיתנו מתוך אמונה טהורה ש'מידך נתנו לך', ומתוך נדיבות הלב^ג. ומעתה יתבארו כל הדקדוקים, בתחילה כתיב 'ויקחו לי תרומה', ולא ויתנו תרומה, כי אכן אין האדם 'נותן' משל עצמו כלום, והמשיך לומר ממי תקחו, דייקא מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, כלומר מאלו ש'התרומה' היתה מכבר 'תרומתי' - של השי"ת, כי לו כל הארץ, ולא מאלו שנדמה להם שהם נתנו את התרומה".

וכך ביאר הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (אות כ) בדרך הרמז, שבא הכתוב לומר כלפי 'אותן האנשים אשר השי"ת הרים קרנם בכל מיני טובות בהשפעות עושר וכבוד, שהגם שהאדם עשה לזה פעולות רבות ויגיעות גדולות, עם כל זה לא יחשוב האדם כי הפעולות והתאמצות שלו עשו לו את החיל הזה, כי לא בכח יגבר איש (שמואל א' ב ט), רק לה' התשועה כי הכל בהשגחת הבורא ב"ה, זה ישפיל זה ירים' (תהילים עה ח).

ו'מבשרי אחוזה', שהרי עיקר פעולות האדם ומעשיו הם באבריו החיצוניים, בידיו רגליו ובפיו, ובהם ניכר חיותו בגלוי, אמנם פשיטא ואין צריך לומר,

ג. ובהאי עניינא, הרה"ק ה'תפארת שמואל' מאלכסנדר זי"ע מביא בשם הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע על מה שכתב רש"י ויקחו לי תרומה - 'לי לשמי, יפרישו לי מממונם נדבה', שנרמז בזה, שאם אדם עוסק במשא ומתן, ובאמצע פורש והולך לעבוד את ה' הרי הוא מפריש מממונו נדבה לה'. ומבאר ה'תפארת שמואל' [שאין כוונתו כפשוטו להפסיק באמצע המסחר... אלא] 'שאם יודע במסחרו שכל תהלוכותיו הוא מצידו ית"ש, כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ועוסק באמונה, זו היא נדבה לה'.

ד. ביסוד הדברים ביאר גם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה תזריע עמ' פז) מה שנראה לכאורה כמילתא דתמיהא בסדר המקראות שבריש הפרשה, מתחילה נאמר באריכות 'ויקחו לי תרומה', וממשיך הכתוב לפרט וזאת התרומה אשר תיקחו מאיתם, ורק לבסוף (פסוק ח) נכתב 'ההסבר' לאיזה צורך נועדו התרומות 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ולכאורה היה מן הראוי להודיע תחילה על עשיית המשכן ואח"כ לפרט אלו דברים נצרכים לבנייתו ולהקמתו כגון זהב כסף ונחושת וכו', וממה שהקדים בקשת התרומה תחילה נראה כאילו יש כאן עניין ב'תרומה' ובנדבה בפני עצמה בלא שייכות לעשיית המשכן, והוא תמוה.

אלא ביאורו, כי יסוד האמונה לדעת שהכל של הקב"ה, והוא 'אדון הכל' עלינו ועל כל אשר לנו, ואין להקב"ה חפץ בנתינה הבאה מתוך הרגשה כי הוא הנותן נדבה, אלא רק אם באה מתוך הכרה ברורה שהכסף והזהב של הבורא המה ולא של הנותן. על כן, אילו היה נכתב תחילה 'ועשו לי מקדש', היה מקום לטעות ולחשוב שהקב"ה כביכול זקוק לנדבה לצורך בניית המשכן, והאמת שאין לו שום צורך בנתינה כזאת, על כן הקדים לבקש 'ויקחו לי תרומה', בלא להסביר מה צורך יש בדבר, אלא שיתנו את כספם וממונם כי כן ציוה המלך שהוא אדון הכל, והנותן מבלי לדעת על מה ולמה נצרך לזה מבקש הכסף הרי זה מראה על הרגשתו שאינו אלא 'שומר' על המעות, ורק לאחר מכן ניתן כבר 'לגלות' את התכלית בדבר שהוא לעשות את המשכן.

ה. שמעתי דבר נחמד מרב חשוב גדול בישראל בארה"ב העוסק רבות בסיוע ועזר בענייני רפואה לאחינו בני ישראל, כי פעם עבר אחד ממכריו 'התקף לב' (הארץ אטאקע), אנשי ההצלחה אשר חשו במהרה להצלתו, בדקו בידו את

באר הפרשה - פרשת תרומה

לאור והיא נעשית מאליה' (מנחות כט.). רמזו בה הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (בפרשתן) ללמדנו נתיב יושר בדרכי האמונה, בבוא לאדם קושי ומכאוב כגון בענייני כיכר לחם (פרנסה) או בשאר מכאובים, ולבו בל עמו וכשל כוח הסבל מרוב התלאות וטרדת הזמן, ישלך את עצמו יחד עם כל הקושי 'לאור' כלומר אל הקב"ה שהוא אש אוכלת, ומעתה היא נעשית מאליה, כמה שנא' (תהלים נה כג) 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך'.

ועשו לי מקדש - לקדש את עצמו

בפרשתן (כה ה), 'ועשו לי מקדש'. ושכנתי בתוכם', כתב ה'אלשיך' הק' ושכנתי 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם' - בתוך כל אחד ואחד". ובוה

באמת אמרו, כי האמונה השלימה שכל הצלחתו היא רק בידי שמים ומאשר נגזר עליו היא היא 'סוד' ההצלחה, והיא ה'שמירה' לבל ימוטו רגליו ה"ו. וכדאיתא בגמרא (ביצה טו:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו ישע בהם אדר, שנאמר (תהלים צג ד) אדיר במרום ה', וברש"י, 'אדר - לשון חזק'. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (לר"ח אדר ב"ה ר"ח) שהרוצה שיתקיימו כל נכסיו - הרוחניים והגשמיים ישע בהם אדר - לשון חזק, כלומר, שבכל עת יחזק את עצמו לדעת שאדיר במרום ה', להבין ולהשכיל שכל קורותיו מאת ה' הם, אז ישכיל ויצליח בכל אשר יפנה.

בפרשתן (כה לא), 'ועשית מגורת זהב טהור מקשה תיעשה המגורה', וברש"י 'לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה למשה, השלך את הכיכר

ה'דופק', נענה החולה הרי לקיתי בלב, ומדוע תבדקוני בידי שאין בה כל חולי, ענו לו חכמי הרפואה, אכן כן הוא כדברך, אלא שאם רוצים לדעת מה מצב הלב, יש לבדוק תחילה את היד. עפ"ז פירש במאמר הכתוב בפרשתן (כה ב) 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', אם רוצים לדעת עד כמה 'ידבנו לבו' הדרך היא ע"י תקחו את תרומתי - עד כמה נדיב הוא בידו.

אף אנו נענה ונאמר לענין האמונה, בידו של האדם - כפי התעסקותו ב'מעשי ידים' לצורך פרנסה, כך נראה את הנעשה בראשו ובמוחו של האדם, האם בלבו ומוחו הוא מביין שאין ידיו אלא שלוחי המקום להביא לו טרפו, או ח"ו להיפך.

בדרך צחות אמרו כי רק אצל חמור נאמר 'רובץ תחת משאו' (כג ה)... אבל עלינו לקיים בעצמנו 'מותר האדם מן הבהמה', להיות 'כבני אדם ולא כחמורים' - לא ליפול ולהישבר ולרובץ תחת המשאות, אלא לזקוף ראש באמונה בא-ל חי, ולהשליך על ה' יחבנו...

1. איתא במדרש (תנחומא שמיני ח) נתקשה משה רבינו בעשיית המגורה עד שאמר לו הקב"ה 'השלך את הזהב לאש והיא נעשית מאליה', ושמעתי לרמז בזה, כי כל איש מתקשה בענין אחר, יש המתקשה ב'קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף' (פסחים קיח.), יש שקשה להם - קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, ויש בשאר 'קשיים', עד שיש מי שמקשה (יותר מארבע קושיות...) 'מה נשתנה' חלקי וגרע מאחרים... ועל כך נאמר השלך את הזהב ושאר הקושיות והקשיים ל'אש' ר"ת אמונה שלימה, התחזק הרבה באמונה שלימה, וממילא ילכו להם כל הקשיים מאליהם... כי אין טוב ומועיל יותר מהאמונה.

וכך אמרו צדיקים (עי' מאורן של ישראל מהרה"ק ה'ישמח ישראל' אות קמב) הנה הקב"ה הוא 'מצמיח ישועה' (וכמו שאומרים בגבורות' בתפילת שמו"ע), והרי שהישועה היא בבחי' צמח הצומח מן הארץ, מעתה שומה עלינו לדעת, מהו ה'גרעין' וה'זרע' שמכוחו צומחת הישועה, אלא, כמאמר חז"ל (שבת לא.) 'אמונת זה סדר זרעים', הא למדת שהאמונה התמימה והשלימה היא הזריעה המצמיחה את הישועה.

2. הנה רש"י מפרש מה שנאמר 'ועשו לי מקדש' - 'עשו לשמי בית קדושה', ואמר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב ז"ע כי בא לרמז כאן על בניין הבית היהודי שיהיה 'בית קדושה', מקום ראוי וקדוש להשראת השכינה... וכך פירש הרה"ק ה'נתיבות שלום' ז"ע בלשון הכתוב (תהלים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי', וכי ניתן להיות בבית ה' כל ימי חיי... לשהות בבית המקדש או בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יומם ולילה... אלא הכוונה היא שיזכה לקדש את ה'בית' עד שיתרומם למדרגת בית ה', וממילא יתקיים בו שבתי בבית ה' כל ימי חיי... הן ביום הן בלילה.

3. שאלו את אחד מגדולי הדור על מה שאמרו 'ושכנתי בתוכו לא נאמר אלא בתוכם' - בתוך כל אחד ואחד, האם אכן ניתן לומר דברים כפשוטם... וכי ביד בן אדם קרוץ מחומר להתעלות ולהתקדש במדרגות נשגבות כאלו עד

שהקב"ה ישכון בקרבו והוא עצמו יהיה כ'בית המקדש'... והשיב בקיצור לשון, נאך שובבי"ם... כלומר, פרשה זו נאמרה לאחר תקופת ימי השובבי"ם, בהם כל יהודי מקדש את עצמו ועולה ומתעלה ושב אל אביו שבשמים, ואכן לאחר תקופה עילאית זו ניתן להתרומם עדי מרום ועד שיזכה שהקב"ה ירצה ויחפוץ לבוא לשכון אצלו.

ביותר הדברים אמורים, בשנה מעוברת כעין שנה זו, כשפרשת תרומה היא עדיין בעיצומם של ימי השובבי"ם ת"ת, ועדיין הזמן מסוגל ביותר לשוב בתשובה ולהתקרב אל השי"ת, וכמו שכבר הבאנו מה שאמר ה'מגיד' לה'בית יוסף' (מגיד מישרים בפרשתו, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השובבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'והנה עיתך עת דודים', ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני אדון כל.

והנה מדרך הבריות לומר, חבל שלא שמעתי דיבורים אלו בתחילת תקופה גדולה זו, כבר עברו רוב מניין ובניין מימי השובבי"ם ת"ת כמו שעברו... בלי שאנצל אותם כדבעי... וחבל על דאבדין... אכן שמע נא למעשה נפלא שסיפר הגה"צ רצ"מ זילבעבערג שליט"א, שסיפר לו ת"ח אחד, שנסע להרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע (באמצע השנה), נכנס לביהמ"ד ופגש בחתנו הרה"ק רבי יענקלה מפשעווארסק זי"ע, ופתחו בשיחה, באמצע השיחה נסובו הדברים על מאמר חז"ל (חגיגה ד.) איזהו שוטה המאבד כל מה שנותנים לו, שאלו אותו הרה"ק מדוע אתם מוסיפים תיבה על דברי חז"ל ואומרים 'המאבד כל מה שנותנים לו', והרי אמרו חז"ל איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו [בלא תיבת 'כל'], נענה היהודי, כי כך כתוב בגמ', פתחו גמ' ומצאו שאכן כתיב המאבד כל, ותמה ר' יענקלה, מדוע שגור בפי העולם ללא 'כל', ובדק ומצא שבשו"ע (יו"ד סי' א ס"ה) נכתב ללא 'כל', רק 'המאבד מה שנותנים לו'. אח"כ אמר האיש לר' יענקלה אל יחשוב רבינו שהנני בקי בש"ס - לא מיניה ולא מקצתיה, אפילו לא מסכתא אחת, אלא כשלמדתי לעצמי את דברי הגמ' חלשה דעתי, שמא גם אני בכלל 'שוטה', כי גם אני מאבד לפעמים מה שנותנים לי, מפעם לפעם הנני מאבד את הטאביק פושקע (קופסת הטבק), או את כלי הכתיבה וכיו"ב, עתים פורח מזכרוני היכן הנחתי את בתי העיניים (משקפיים)... את המגבת שלקחתי למקווה... וכל כיוצ"ב, וכי כבר מחמת זה אחשב לשוטה... אמנם, אחר שדייקתי בלשון הגמרא 'המאבד כל מה שנותנים לו', נחמתי בעצמי שעכ"פ אינני מאבד את כל מה שנותנים לי, ושבחו הרה"ק על מידת האמת שבו. ולדין ייאמר, אמת עברו וחלפו יותר משישה שבועות, כבר איבדנו ממה שנתנו לנו, אבל עדיין לא איבדנו כל מה שנתנו לנו, עדיין נשאר לפנינו יותר משבוע ימים, על כן נשנס מתנינו ונאזור חלצינו לתפוס לכל הפחות את הימים שנשארו בכדי שלא נהיה באמת בכלל שוטה המאבד כל מה שנותנים לו... אלא נשאר 'ברי דעת', לחטוף מעתה כפי מה שאפשר עדיין לחטוף.

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל ששמע בשוה"ט של הרה"ק מסאטמאר זי"ע בעידן 'רעוא דרעוין' (סעודה שלישית) בסיום תקופת השובבי"ם, ואמר הרה"ק בבכיות שלישי, אידען (יהודים), התחרטו עתה, כי עוד מעט תתחרטו על מה שלא התחרטתם עד עתה...

ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למי שחושב כן כשהוא 'מוצא' עצמו ב'שים שלום' שבסוף תפילת 'שמונה-עשרה', והוא שם לבו כי כל התפילה כולה עברה עליו רק בשפתיים, ואילו לבו היה 'במקום אחר'... ומה תועלת יש לכוון בברכה האחרונה, ודחה הח"ח 'טענה' זו בשתי ידיים, במשל למה הדבר דומה, לנערה שעמדה בשוק והעמידה לפניו שולחן מלא תפוחים, עברו שם כמה 'שקצים' והתאוו תאוה... ורצו לקחת בלי לשלם, מה עשו הפכו את השולחן ונתפזרו התפוחים על הארץ והחלו ללקט מכל הבא ליד, החלה הנערה לבכות בקול רם ולזעוק על החמס והעושק לאור יום, אמר לה חכם אחד, לא עת לבכות עכשיו... אלא עשי כמעשיהם, המה חוטפים, גם את תחטפי ותצילי ככל האפשר, הרימי תפוחים מכל הבא ליד, ולכל הפחות הם יהיו לפליטה... אבל אם תבכי - לא ישאר בידייך כלום... המשיך הח"ח על זה הדרך, כי 'הנזכר' בסוף התפילה שלא כיוון עד עתה, אל יבכה ויקונן על שהיצר הרע 'גזל' ממנו את התפילה... ולא יתן לו לגזול ממנו גם את הברכה האחרונה, אלא, לכל הפחות 'יתפוס' את הברכה שנשארה, יכוון בה בכל ליבו, וממנה יהיו לו 'רווחים' הרבה.. אף אנו נעני ונאמר, אל תבכה על הימים שחלפו, אלא החזק בימים הנמצאים... ומהם יהיו לך רווחים הרבה לכל החיים...

לקח נפלא אמרו ממנהגו של עולם כאשר אחד מחליק ונופל ל"ע משורת מדרגות, או מאיזה מדרון, הרי בכל כוחו הוא מנסה לתפוס במעקה או בכל דבר שהוא, בכדי לעצור עכ"פ קימעא את ה'נפילה', והרי זה נעשה בלי מחשבה וכוונה מיוחדת אלא כך הוא המציאות שהטביע הקב"ה בברייתו שכל אחד מנסה להגן ולשמור על עצמו לבל יבוא לידי סכנה, ואף אם כבר נפל הרי לכל הפחות יעצר עכשיו או שעושה כן להמעיט את ה'חבטה', ומעולם

באר הפרשה - פרשת תרומה

ביארו מה שאמרו (ילקוט פר' תרומה, מד"ר ויקרא פרשה י"ב) בתוככם' - כל מקום שנאמר 'לי' הרי זה לעד ולעולמי על הפסוק בפרשתן (כה ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי עולמים. וצריך ביאור, וכי אכן היה המקדש 'לעולמי

לא ראינו מי שיאמר, נו, כאשר נפלתי נפלתי, מילא כבר יש לי נפילה, מדוע אשקיע כוחות לעצור את הנפילה... מעתה תישאל השאלה מעצמה, מדוע בעת ירידה ונפילה ברוחניות אינו מנסה בכל כוחו לעצור את הנפילה, או לכל הפחות להחליש את חוזק המכה... כיוצא בדבר, אף אם באמת בזבו את ימי השובבי"ם ת"ת עד עתה, והעביר את הימים ללא תכלית טוב, מדוע יאמר לעצמו, השנה הזאת כבר הלכה לאיבוד ואי"ה בשנה הבאה... מדוע לא ינסה להיאחז בכל כוחו בימים הנשארים...

פעם ניגש בחור כבן שמונה עשרה כשדמעתו על לחיו אל הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, וכולו שבור ורצוף, וכך סיפר, שמסר את פרשיות התפילין שלו לבדיקה, ומצא ה'מגיה' טעות באופן שאותם פרשיות היו פסולים משעת כתיבתם, והתברר לו לחרדתו ולדאבונו כי מיום ה'בר מצווה' שלו כשהתחייב במצוות עדיין לא הניח תפילין ל"ע, נענה לו ה'נתיבות שלום', עליך להודות ולהלל להשי"ת ברוב עם מתוך שמחה וטוב לבב שמהיום והלאה תזכה להניח תפילין... אף אנן נעני ונאמר, במקום לבכות על הימים שכבר עברו - עלינו לשוב ולשמוח במתנה הגדולה אשר נתן לנו אבינו אב הרחמן - הלוא המה הימים שעדיין עומדים בפנינו, כשעדיין יכולים אנו למלא אסמנו באוצרות מלכים בל יסולאו בפז...

וכבר היה מעשה באיש נכבד מתושבי קרית צאנז (שבנתניה) שבערבי פסחים עמל קשה בצרכי ציבור, וכמוהו עמלה נו"ב בהכנת הבית, משהגיע זמן ליל הסדר אחר שובו לביתו מתפילת מעריב והלל הרגישו שניהם באפיסת הכוחות ממש, ובלית ברירה נכנסו למיטתם להניח ראשם למשך חצי שעה, במחשבה שכעבור מחצית השעה יקומו דשנים ורעננים לעריכת הסדר, לא כן רצה הקב"ה, ושניהם פקחו עיניהם מש'הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, ויחרדו שניהם על אשר אירע להם, בצר לו מיהר האיש לביהמ"ד ובטרם תפילת היום פנה אל הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, וסיפר לו את כל אשר קרהו, ואמר בקול בוכים, רבי קדוש, רבי, מה עושים, לא כזית מצה ולא מרור, לא כורך ולא שולחן עורך, לא הלל ולא נרצה... אמר לו הרבי, מה עושים... הולכים להתפלל... (שכאמור, כבר הגיע זמן תפילת שחרית), ועל דרך זה לדידן, מה עושים לאחר שכבר עברו רובא דרובא דימי השובבי"ם ת"ת... - מה עושים... מתחילים מעכשיו...

עצה טובה קא משמע לן, הנה כתיב ב'פרשת המועדות' (ויקרא כג א) 'וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת להם, מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי', עוד נאמר שם (פסוק ד') 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים', ומדקדק הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה דבר אל בני), שבפסוק הראשון לא נאמר 'במועדים', כי אכן בפסוק זה לא דיברה תורה ממועדי ה' הבאים מזמן לזמן במועדים הקבועים להם, אלא המקדש כל יומו הרי היום הוא שבת ומועד לה', ואין לו זמן קבוע... וזה שאמר מועדי ה', אלו הם מועדיו של הקב"ה, הם אלו אשר אתם תקראו אותם מקראי קדש, יבואו באיזה יום [היינו שכל יום בו היהודי מחליט שיום זה הוא מכובד קודש לה'] הם הם מועדי אשר חפצתי בהם, כלומר, שמשום כך מסיים הכתוב בלשון אלה הם מועדי, כי עיקר המועדים אשר חפץ בהם ה', והם כביכול מועדים שלו, הרי אלו ה'מועדים' אשר האדם מזמין יום פלוני שיהיה כולו קודש לה', ובפסוק שלאחריו שם נאמר 'תקראו אותם במועדים', דהיינו המועדים הקבועים של ישראל. ולאור דבריו הקדושים מצינו דרך ישרה שידבק בה האדם והיא שווה לכל נפש, שהרי בזמנינו ירדה חולשה לעולם, ואין אנחנו יכולים להתענות בימים אלו ולעשות 'סיגופים' המבוארים בספרי קדמונים, וכמה מאיתנו מקיימים את מה שכתב ה'מגן אברהם' (סי' תרפ"ה) 'יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום חמישי מפרשת שובבי"ם ת"ת... אך על כל פנים מן הראוי לכל אשר יראה ה' נוגעת ללבנו, ורוצה להתרומם ולהתקדש ולהיטהר מעוונותיו ומפגמיו - שיקבע לעצמו כגון יום חמישי פר' תצוה הבעל"ט יהיה כולו קודש לה', ואין הדברים אמורים דייקא למי שזכה לשבת בהיכלי התורה בשיבות הק' ובכוללים, אלא כל אחד ואחד 'ישב עם עצמו' ביום רביעי ויסדר לעצמו (כשהוא מעלה זאת על גבי הכתב לחיזוק הדבר) כיצד ייראה יום המחר - יום חמישי קודש לה', בהקפדה יתירה על תפילה כדבעי, בניצול כל רגע פנוי בהתמדה בתורה, בזהירות גדולה מדיבורים בטלים ואצ"ל מדיבורים אסורים רח"ל, כשהוא מרבה משמרת למשמרת שלא להיכשל בשום דבר איסור, ובזאת ירומם אותו היום להיות ממועדי ה' במדרגה גדולה יותר מכל מועדי השנה.

שכל איש מישראל, בכל דור ודור, יעשה 'מקדש' ומקום להשראת השכינה בתוכו ע"י שיקדש עצמו. וכל איש ישראל שייך בזו הקדושה, שהרי אמרה תורה ושכנתי בתוכם, והכל בכלל 'בתוכם'.

ומפורשים הרברים ב'ש"ך' על התורה (מגורי הארז"ל), וז"ל. 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', לא אמר משכן אלא מקדש, לומר, אם יקדשו עצמן יהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, זהו ושכנתי בתוכם ממש, לזה אמר 'ועשו' ולא ועשית, כי כל אחד רמוז המשכן בנופו, הארון רמוז בלב, הכרובים... אלא לרמוז למה שאמרנו שיעשו בנופן - שיקדשו איבריהם ויעשו משכן ומרכבה לשכינה, ולזה אמר 'ועשו' 'וכן תעשו' שתי פעמים אחת למשכן ואחת לנופן".

עולמים', והרי כהיום הבית חרב, ואין לנו לא קודש ולא מקדש. אלא ביארו בספרים (וכן אמר הרה"ק המהר"ד מבעלזא ז"ע) עפ"י דברי המדרש הנ"ל שהקב"ה מבקש מאתנו בכל מקום שאתם הולכים עשו לי קיטון אחד שאדור בתוכו, ואכן 'אדור' זה שייך אף כהיום, ע"י שמקדש האדם את עצמו ב'מחשבה דיבור ומעשה' בכל אבריו וחושיו, בזה הוא מכין מקום בקרבו שישכון בו ה'.

ובזה מפרש המלבי"ם את דברי רש"י (פסוק ט) 'וכן תעשו - לדורות'. וק' כנ"ל, וכי המשכן היה לדורות והרי אינו קיים לדורות עולם. אלא ביאורו כדברי ה'אלשיך' הנ"ל בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, וע"ז בא הציווי וכן תעשו לדורות,

ט. כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (פר' בחקותי ד"ה או יאמר והתהלכתי בתוכם) כי הגן עדן של בני ישראל הוא בעולם העליון, וגן עדן של הקב"ה הוא בהאי עלמא - בתוך נפש הישראל המקדש עצמו.

י. מובא בגמ' (בכורות ח:) ששאלו זקני אתונא את רבי יהושע בן לוי 'מציעתיה דעלמא היכא', פירוש היכן אמצעו של העולם, 'זקפה לאצבעתיה, ואמר להו, הכא' (זקף באצבעו והראה להם 'כאן'), ובפשטות הכוונה שדחה אותם בקש, ולכן זקף את אצבעו והראה על המקום שעמד בו שהוא אמצעו של עולם, וכאשר שאלו אותו מנין לו זאת, אמר להם, הביאו חבלים ותמדדו. וביאר הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא ז"ע עומק דבריהם (כי בודאי לא מובא בגמרא שיחה בטילה שדחה ריב"ל לאותם זקנים) שכוונת השאלה היתה על מקום בית המקדש שאמרו (ע"י יומא נד:) שהוא באמצעו של עולם, ושאלו זקני אתונא היכן מקום השכינה, ולכך הראה להם 'כאן' היינו באצבעו כנגד הלב, כי כל אחד בונה בית המקדש בלבו, ע"י התגברותו על היצר הבווער בקרבו, וביד כל אחד ואחד לבנות מקום של השראת השכינה בקרבו ובפנימיותו.

יא. וכבר שמענו 'טענה' בקרב מחננו, תינח בימים מקדם כשהיו בני העולם זכים קדושים וטהורים להם נאמר 'ושכנתי בתוכם - בתוך כל אחד ואחד', אבל מה תאמר ומה תדבר, לבני דור האחרון הדוויים בגלות הגוף והנפש 'לא ראו מאורות מימיהם' וכי גם להם ייאמר 'ושכנתי בתוכם'. שמע נא לדברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ז"ע (נועם אלימלך וישב, בד"ה א"י וישב), וז"ל, 'שמעתי משל מתוק מפי אדומ"ו הרב המגיד דק"ק ראווני זלה"ה (הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ע), והוא, שאנו רואים שכעת אשר אנחנו בגלות המר, יש בני אדם שזוכים לרוח הקודש בקל יותר מבימי הנביאים שהיו צריכין השבעות והתבודדות רב כידוע, כדי שישגיגו הנבואה ורוח הקודש. ואמר משל נפלא ומתוק, למשל המלך שהוא במקום כבודו בביתו, בחצירו בפלטיין שלו, ויבוא איזה אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו, אזי בוודאי יכעוס עליו המלך, כי אין זה כבודו של מלך לצאת מפלטיין שלו לבית אחרים - גם אם תהיה הסעודה גדולה עד למאד. ובלתי אפשרי שיזמין את המלך לביתו עד שיכין כל הכנות ויעמיד מליצים ופרקליטין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבוא לסעודתו.

אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך, אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא נקי אף אם בית המלון הוא בכפר, אם הוא רק נקי אזי זה בית מלונו ללון שם. והנמשל לדידן, בזמן שבית המקדש קיים והיתה שכינת כבודו בבית קדשי הקדשים, אז אם היה אדם רוצה לשאוב רוח הקודש או נביאות היה צריך עבודה גדולה וכו' אבל עתה בגלות המר שגם השכינה קדושה גלתה עמנו, ובעוונותינו הרבים היא 'נע ונד בארץ' ותשוקתה מאד למצוא מקום דירה לשכון בה, ואם מצאה מקום מנוח, מקום נקי - אדם שהוא רק נקי מעבירות וחטאים אזי שם היא דירתה'. נוראות למדנו כאן, שבקל נוכל בדורנו שיבוא הקב"ה לשכון בתוכנו, בתנאי שנטהר עצמנו מן החטאים, ובפרט בימים הללו, וכל הבא ליטהר מעלתו רבה יותר מאשר בימי הנביאים, ודורות האחרונים הם המוכשרים להתעלות בתשובה וטהרת לבב.

באר הפרשה - פרשת תרומה

ועשית לו מסגרת - אל ידוּף אחר התאוות

בפרשתן (כה ב), 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו' וגו', בזוה"ק (בפרשתן קבח). נדרש פסוק זה בהאי לישנא קדישא, מאת כל איש, מההוא דאיקרי איש דאתגבר על יצריה, ובל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש. אשר ידבנו לבו, מאי אשר ידבנו לבו אלא דיתרעי ביה קוב"ה, כמה דאת אמר (תהלים כו ח) 'לך אמר לבי', 'צור לבבי' (שם עג כו) וכו', כולחו בקוב"ה קאמר. עכל"ק. ותוכן הדברים, כי בא הכתוב לומר שמי שמתגבר על יצרו נקרא איש, ובו חפץ הקב"ה, כי לב רומז על הקב"ה, וכמו שמצינו כן בשאר פסוקים.

זכה ביאר ה'כלי יקר' בהא דכתיב בעניין השולחן (כה כה) 'ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב', שכנודע השולחן מרמז על ענייני האכילה, ועל כן נאמר ועשית לו מסגרת, 'שיסגור בעד התאוות', שלא יהיה לו פתח פתוח אליהם אלא יסגור בעדם ויתן להם קצבה'. ועל כך נאמר ועשית זר זהב למסגרתו סביב, 'כי הסוגר בעד תאוותו הרי

נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות קיב: ד"ה ועשית) על הפסוק 'ועשית פרוכת וכו' מעשה חושב יעשה אותה כרובים', רמז לאדם שמעשה חושב ומחשבתו הקדושה יעשה אותו (את האדם עצמו) ככרובים עליונים - מלאכי עליון².

בפרשתן (כו א), 'ואת המשכן תעשה עשר וריעות... מעשה חושב תעשה אותם', וברש"י, פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה. וביארו צדיקים (עיי' אוצר המאמרים להגרא ווייס, מאמר טו, מאמר נורא הוד בענין קדושת עיניים) בדרך רמז על קדושת עיניו של אדם - שבשמירת עיניים יזכה להיות 'משכן' לשכינה, שהנה נשר מרמז על שמירת העיניים, כמו שפתח הטור בתחילת 'אורח חיים' לבאר בדברי יהודה בן תימא 'הוי קל כנשר - כנגד ראות העין, ודימה אותו לנשר כי כאשר הנשר שט באוויר כך הוא ראות העין לומר שתעצים עיניך מראות ברע' (עכ"ל הטור). כמו"כ אריה אותיות 'אריה', ללמדנו שעל ידי שהאדם שומר על עיניו הרי הוא מקדש את עצמו להיות משכן לה', והמשכן נעשה ונבנה ע"י קדושת העיניים³.

יב. מעשה באשה אחת שהוצרכה לאיזה ישועה גדולה מאד למעלה מדרך הטבע, ובאת לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע והזכירה עצמה לטובה, אמר לה הרה"ק היאך אוכל לאושיעכם, וכי מלאך אני, אמרה לו האשה, לא, אלא שהרבי גדול ממלאך, נענה הרה"ק ואמר לה 'דאס יא' (אכן נכונים הדברים), ופעל עבורה את הישועה.

הרה"ק מהרי"מ מזינקוב זי"ע אמר פעם לבחור שהביט עליו, מה לך כי תעמוד ותביט עלי, א"ל הבחור כי ענין גדול לתיקון הנפש להביט על הצדיק, אמר לו הרה"ק, כתיב (ישעיה ס כא) 'ועמך כולם צדיקים', אם כן 'תיקון' גדול יהיה לך אם תביט ותתבונן בעצמך... כלומר שאז באמת יעלה ויגיע להיות צדיק.

יג. ביסוד זה פירש (שם) עוד, שהנה נאמר כאן בפרשתן לעשות כרובים על הכפורת שעל גבי ארון העדות בקודש הקדשים, לאידך מצינו במקום אחר (בראשית ג כד) שלאחר שגירש הקב"ה את האדם מגן עדן וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים וכו' לשמור את דרך עץ החיים, וברש"י, שהכרובים הם 'מלאכי חבלה', מעתה יש לחקור, האם הכרובים הם קודש קדשים או להבדיל מלאכי חבלה. אלא יתבאר עפ"י דברי הזוה"ק (תיקוני זוהר יח:) ששני הכרובים הם כנגד ב' העיניים, ואכן, אם הכרובים הם מבפנים לפרוכת הרי הם קודש קדשים... אבל אם הם ח"ו מחוץ לגן עדן - ברחובה של עיר, ועיניהם רואות כל הנקרה... או אז הם אכן מלאכי חבלה, כלומר, שרק אם שומר עליהם ב'מחיצות' לבל יצאו חוצה הרי זה קודש קדשים ומתקדש בקדושה העליונה, ואם העיניים משוטטות חוצה בדרך הפקרות רח"ל אזי אין לך מלאכי חבלה גדולים מהם.

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות) פירש בשם אביו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע הלשון שאומרים ב'אקדמות' (בחג השבועות) לְמִקְוֵי בְּאֲנָפָא עֵין פְּנֵת גִּירֵי קְשָׁתָא, 'שישמור את עצמו מהסתכלויות אסורות כמו שרוצים לירות בו והכדור נגד פניו'.

יד. וכה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע בלשון הכתוב (טו ג) 'ה' איש מלחמה ה' שמו' - הקב"ה נמצא עם מי שהוא 'איש מלחמה', הלוחם במלחמת היצר.

טו. בעניין זה מבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש ד"ה ועשו) הטעם שכל מידות הארון היו 'שבורות' - אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו, וז"ל, לרמוז לשבור כח היצה"ר והגוף בכל מדה ומדה, כי מן הסתם אם הגוף בטבעו רוצה דבר זה אין טוב לנשמה ולכן ישבור טבעו ומדותיו. עכ"ל.

הוא בן חורין ומלך", לאפוקי הפורץ גדרו" לעולם הוא עני בדעתו^ט. ומבאר עוד שמשום כך נקט הכתוב לשון זר, כי 'זכה נעשה לו זר וכתר, לא זכה נעשה זר ונכרי כי יעזוב לאחרים חילו'.

לי תרומה - ארוממך אלוקי המלך
בפרשתן (כה ב), 'ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', ומבאר 'השרף' ממוגלניצא זי"ע, שהקב"ה מבקש מהאדם שיעבוד אותו

טז. מעשה בבחור שהתבונן ב'עבודת אכילה' של 'ראש הישיבה' שלו, וראה שרה"י אוכל בסעודת הבוקר לְפָן ובסוף האכילה הנו משייר מקצת, שאלו הבחור מה סוד 'שיריים' אלו... הסביר לו הרה"י, וכי מאחר שהמייצרים את המאכל קבעו להכניס בגביע 'שיעור' זה עלי לאכול כמות זו ולא פחות... על כן, נהגתי את עצמי לאכול כפי הזקוק לבריאות גופי, ויהי למחרת נשנה הדבר אך להיפך, ראש הישיבה מצא את הבחור כשהוא אוכל שוקולד, עורך 'סיום' על חבילה אחת וממהר לפתוח חבילה שנית, שאלו רה"י, מאי האי, ענה הבחור וכי שמאחר והמייצרים קבעו 'שיעור' זה עלי לאכול אותה כמות ולא יותר... ודבר שפתיים אך למותר...

יז. הסבא מקלם זצ"ל (חכמה ומוסר ח"א מאמר ע"ב) כתב, וז"ל, ואמר חכם אחד לעשיר שהיה מתנשא נגדו בשביל עשרו, אמר לו, האדון שלך הוא עבדי, ואתה עבד לעבדים, ולחנם אתה מתגאה, פי' כי הוא עבד נמכר לעבודת תאותו, והחכם אדונו של זה העבד הנמכר לתאותו, כי התאוה מסור בידו, עכ"ל. והיינו, כי מי שהוא משועבד לתאותו אינו אלא עבד לתאותו, ולאידך, המשוחרר מתאותו, הוא מלך ואדון על תאותו, ולכן אמר על מי שהוא עבד לתאותו 'עבד לעבדים', כי בעל תאוה הוא עבד לתאותו, והחכם הוא אדון על תאותו, נמצא הבעל תאוה עבד לעבדו של חכם.

יח. והואיל ונזכר כאן 'גדרים' נביא מה שרימוזו כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפו"ש בלשון הכתוב (כה ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', כי הנה הרוצה לזכות שתשרה השכינה הק' בביתו אזי אין חכמה ואין עצה אלא לעשות גדרים וסייגים, ושיהיה הבית 'סגור' מכל צדדיו בשמירה יתירה שלא יכנס מאומה מכל אותם רוחות רעות המנשבות בחוץ, ונרמז זאת באומרו ושכנתי בתוכם כלומר 'בתוך ס', וכמו אות מ"ם (סתומה) הסגורה וסתומה לגמרי, כך הקב"ה שוכן בתוך בית ובתוך נפש יהודית אם היא מוקפת בגדרים כחומה בצורה.

וכבר קדמו ביסוד זה ב'זרע קודש' (ד"ה א"י ע"ד) על הא דאיתא בספ"ק (זוה"ק ח"ג קעח. וכן בבעל הטורים בריש פרשתן) לרמזו בתיבת 'תרומה' שהיא אותיות 'תורה מ', שהתורה ניתנה בארבעים יום שהיה משה רבינו בהר סיני, ומבאר מה עניין בארבעים יום דייקא, שבא לרמוז 'שכמו אות מ"ם סתום מכל צד כן צריך האדם לסגור עצמו בגדרים וסייגים, שלא ישלוט עליו צד הרע'. ובזה מבאר עוד מה שאמרו בגמ' (מגילה ב:) 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין' (שהאותיות היו חקוקות בלוחות מצד לצד, וא"כ אות מ"ם סתומה וסמ"ך עמדו באוויר בדרך נס), כי מי שרוצה לזכות לתורה צריך לסגור עצמו מכל צדדיו כמו האות ס' והאות ס' שהם סתומים לגמרי, ובאמת אי אפשר לאדם לגדור עצמו כל כך אלמלא הקב"ה עוזרו, אלא ש'בנס היו עומדים', כי הקב"ה עוזר ומושיע ומגן למי שרוצה לעבדו בלבב שלם. מעשה נורא איתא במדרש (קה"ר א ד) המלמדנו עד כמה השפעה זרה מסוכנת היא ביותר, וכך איתא שם על רבי יהודה בן נְקוּסָה שהיו המינים והאפיקורסים מתווכחים עמו, הם שואלים והוא משיב, עד שאמר להם הבה נערוך עוד ויכוח אחד והוא יכריע עולמית, ומי שינצח את חברו יהא לו רשות לפצוע את מוחו של המנוצח בקורנס (פטיש), ואכן, רבי יהודה נצחם בדברים, מיד נטל קורנס ופצע מוחותיהם עד שהתמלאו בפצעים פצעים. כשחזר משם אמרו לו תלמידיו, 'רבי סייעוך מן השמים ונצחת', אמר להם 'לכו והתפללו על אותו האיש (כוונתו על עצמו) ועל אותה החמת שהיתה מלאה אבנים טובות ומרגליות אבל עכשיו מלאה פחמין'. דהיינו, שאף שניצח אותם אך התרוקן מכל ה'אבנים טובות ומרגליות' שהיו לו ונתמלא 'פחמין', ו'שילם' מחיר יקר ביותר... והדברים נוראים למתבונן, כי במי הדברים אמורים - בתנא קדוש, ואעפ"כ ניזוק הרבה מדיבורי כפירה שאזניו שמעו מאותם אפיקורסים... והגם שהוא ניצח אותם... מעתה בואו חשבון, כמה 'פחמים' מתמלאים אותם המשתמשים ב'כלים' המסוכנים ואפילו לצורך גדול, ובאזנם ישמעו ועיניהם יראו היפך מדרך הישר והטוב, ושומר נפשו ירחק מהם בתכלית הריחוק.

יט. וכמו שכבר דרשו בדרך צחות לבאר מדוע נקרא היצר 'מלך זקן וכסיל' (קה"ר ד יג), הרי לפי ראות העין אינו כסיל כלל, הבט וראה עד כמה מתחכם הוא להוליך שולל 'חכמים' רבים וגם טובים. אלא שהרי 'אין מלך בלא עם' (ילקוט ראובני ברכה עה"פ ויהי כישורון מלך), ומי הם עמו של היצר ה"ה הכסילים, וזה הכוונה - 'מלך זקן וכסיל', מלך על 'הכסילים' השומעים לעצתו. (כשם ש'מלך מצרים' פירושו מלך על תושבי מדינת מצרים).

ית' ויקיים את מצוות התורה, ועל ידיהם כביכול 'ירים' את הבורא ית', וזהו ויקחו לי תרומה, מלשון 'הרמה' - שירוממו אותו, וכלומר, שעל כל יחיד ויחיד להכיר בדבר - שעבודתו הפשוטה בוקעת רקיעים ועולה מעלה מעלה. שמא תאמר, איך יוכל אדם כמוני שיעלה את השי"ת כביכול, לזה אמר הכתוב, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כי הבורא ית"ש הוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות, וראה את כל הדורות העתידים לבראן, וכן ראה הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (אות ד) בלישנא דקרא, ויקחו לי תרומה מאת כל הנבראים את איש, ר"ל, שהקב"ה חפץ ביותר בעבודת האדם יותר מכל הברואים, והטעם הוא כי שאר הנבראים אין להם בחירה, ואין מעשיהם מתוך רצון ונדיבות לב, ורק האדם עובד את השי"ת מתוך אשר ידבנו לבו, שיש לו 'בחירה' והיצר הרע עומד עליו, ומ"מ מתגבר בחזקה ברצונו הטוב לשמוע לקול ה'.
 וכבר איתא ב'מדרש הגדול' בפרשתן על הפסוק (כה י-יא) 'ועשו ארון... וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו', וכי מאחר שהוא מצופה מבית ומחוץ 'עץ' (באמצעו) למה לי, לומר לך, אלמלא יצר הרע אין שבח לתלמידי חכמים, אלא שבחן שכובשין יצרן, וכן הוא אומר (משלי טז לב) 'ומושל ברוחו מלוכד עיר', ותנן איזהו גיבור הכובש את יצרן, עכ"ל. והיינו שה'עץ' מרמז על הקושי, היצר שמנסה להכשיל את האדם, והזהב הוא רמז להתגברות עליו מבית ומחוץ.
 ושמעתי הוספה נפלאה מצדיק אחד, שזהו שאמרו (הובא ברש"י כה מ) 'נתקשה משה במעשה המנורה', שהרי המנורה היא מקשה זהב ללא כל עץ כלל וכלל, והוקשה לו היאך אפשר להעלות נחת רוח להקב"ה על ידי 'זהב' גרידא כשארין שם 'עץ' בחינת קושי והתאמצות ללחום נגד הרצונות הזרים...
 והגם שזו עבודה קשה שבמקדש, מיהו שכרו יגדל מאד, וכפי שאמרו (אדר"ג ג ו) פעם אחת בצער ממאה פעמים שלא בצער, וכן מובא ב'ספר חסידים' (אות קנה) ומקבל שכר טוב מה שהאדם כופף את יצרן יותר ממאה מצות שאין יצרן מסיתו ותוקפו ודחקו עליה.
 ורמז לה הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (כה לו) 'מקשה אחת זהב טהור' - איין שווערע זאך איז אריינער גילדן, כלומר, מקשה אחת - דבר אחד הנעשה בקושי הרי הוא 'זהב טהור'... (כתבי הרמ"מ).
 ב'יושר דברי אמת' (מהדו"ח) מביא מהרה"ק רבי פייביש מזבריזא זי"ע על לשון הכתוב (כה ב) 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', כי הנה ידוע שאותיות ב' וו' מתחלפות זו בזו (בפרט ב' רפויה), וכאילו נאמר מאת כל איש ידונו לבו, לשון דווי וצער, ור"ל מי שלבו דווי עליו בשעת נתינת התרומה, וצריך לכפות את יצרן, זאת הצדקה חשיבות יתירה יש לה - תקחו את תרומתי. כי דייקא נתינה כזו, הכרוכה בקושי נפשי ובשבירת היצר יש לה חשיבות יתירה בשמים יותר ממני שבטבעו פזרן ונדיב ואוהב לתת צדקה.
 כא. ידוע מה דאיתא בזוה"ק (זו"ח ז): 'ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים', וכתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (קדושים בהגה"ה) בשם זקינו הרה"ק מקאזמיר זי"ע כי הדברים חיים וקיימים ונאמנים עד עצם היום הזה אף בדור שפל כמונו, ומי שאומר שהיום אינו כן חס ושלום - הוא שוטה, כי צריך לידע שאנו קיום ה'חנות' של השי"ת, ובימים הקדמונים היה לו חנות גדול, והיה סוחר גדול, והיה לו פרנסה בריווח כביכול (והיינו בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואף לאחמ"כ עדיין היה העולם מלא בצדיקים), אבל גם היום אנחנו נותנים לו פרנסה, כי אם לא כן ממני הוא מתפרנס, וכי מבני ישמעאל ובני עשיו. רק העיקר לידע אז מען גיט איהם היינט גאר ווינציג צו לייזען (פי', שכהיום נותנים לו 'רווחים' קטנים מאד), אבל באמת גם היום אנו נותנים לו פרנסה - כי בשמים שוקלין לפי ערך הנשמה, לפי ערך הגלות, ולפי ערך הטרדה.
 אמור מעתה, כשנבוא לחשב באיזה גלות וטרדה אנו שרויים בה אז נבין עד כמה עולה חשיבותנו למעלה לאין ערוך כלל וכלל, שכאשר ה'רווחים' מועטים הרי יש לכל פרוטה ופרוטה חשיבות יתירה, כי הם מחיים את נפשו, וכך כביכול פרנסתו של הקב"ה היא רק מאותם 'פרוטות' שלנו...

ועשו ארון אמתיים וחצי - כפי כוחו של כל אחד ואחד
בפרשתן (כה ו) 'ועשו ארון עצי שטים, אמתים וחצי
 ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו',
 ואיתא במדרש (שמ"ר לד א) וז"ל, אין הקב"ה בא בְּמִתְחַנֵּת
 עם בריותיו, לא בא על האדם אלא לפי כחו, אתה
 מוצא כשנתן הקב"ה את התורה לישראל אילו היה
 בא עליהם בחזק כוחו לא היו יכולין לעמוד וכו', אלא
 לא בא עליהם אלא לפי כוחם, שנאמר (תהילים כט ד)
 'קול ה' בבח', בבחו אינו בא אלא בבח, לפי כחו של
 כל אחד ואחד. דבר אחר, בשעה שאמר הקב"ה למשה

עשה לי משכן, התחיל מתמיה ואומר, כבודו של הקב"ה
 מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן וכו',
 אמר הקב"ה לא כשם שאתה סבור כך אני סבור, אלא
 עשרים קרש בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב,
 ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על
 אמה. עכ"ל.

זמבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש ד"ה ועשו) עומק
 דברי המדרש, כי עצי שטים מרמזים על תשובה,
 כי 'שטים' הא מלשון שטות, וכבר אמרו (סוטה ג.) 'אין
 אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', וכן

הרה"ק רבי יענק'לה מפשעווארסק זי"ע היה מספר, מעשה שהיה בימי קדם ביהודי 'עם הארץ' מדאורייתא
 ומדרבנן, הלה זכה (מן הנראה רק בזכות אבות) בחתן 'תלמיד חכם' מופלג, עובד ה' בכל רמ"ח ושס"ה, בהגיע ליל הסדר,
 וכבר הראה השעון על 2:30 לפנות בוקר הגיעו ל'חד גדיא', והנה השווער (החתן) רואה את חתנו בוער כאש הלפידים
 בעת זמרו את ה'חד גדיא', משום מה החליט כאן השווער שהוא חייב לדעת מהו החד גדיא, ועל מה יבער החתן
 בהאי שעתא, שאל השווער את החתן, מה ענין ה'חד גדיא' ומה היא התבערה, פתח החתן וְהַסְבִּיר לו, מעשה באב
 שקנה 'גדי' תמורת שתי זוזים, ובא החתול ואכל את הגדי, וכו' וכו', אך השווער ב'רוחב ביתו' המצומצמת לא
 הבין, והחתן הסביר לו שוב, שקנו גדי עיזים בשתי זוזים וכו', וכך היה לערך כעשרים מינוט, החתן מסביר והשווער
 שואל שוב ושוב מאחר שנעבעך (במסכתות) לא הבין מה כל הענין. עד שהחתן החליט לשים קץ לכל המצב, נענה
 ואמר, שווער לעבן (חותני יקירי) כל ענין זמר זה והנאמר בו הוא 'על פי סוד', כלומר בתורת הרז יש בו עניינים נשגבים,
 נענה השווער ואמר, אה, אה, מהרגע הראשון הבנתי שהכל עפ"י סוד. עתה הגיע תורו של החתן לתמוה, כי לא
 ידע אולי אכן השווער הוא 'צדיק נסתר' אשר יש לו שיג ושיח בתורת הנסתר, וכבר לא ידע מה לחשוב, אלא
 שאזר אומץ ושאל את השווער, מה הבין השווער כאן שהוא עפ"י סוד, ענה השווער, הנה לי אי אפשר 'למכור'
 לאקשן (כינוי למי שמספר סיפורי שטויות לרעהו) הרי אני כבן שבעים שנה, בקי ומכיר היטב בשוק הבהמות, הגידה לי היכן
 ניתן לקנות גדי בשתי זוזים, והרי שוויו לכל הפחות מאה זוזים... ולא עוד, וכי מי קונה גדי בשעה 2:30 באישון
 ליל... הרי את הגדי קונים בשעה 10:00 בבוקר... שאל החתן, ומה נתיישב לשווער כשהבין ואמר שהוא עפ"י סוד...
 ענה השווער, כי הכוונה שקנה את הגדי ב'שוק השחור' (שאינם מדווחים לרשויות על עסקיהם), שם אכן אפשר למצוא
 מציאות נפלאות ואפילו לקנות גדי בסך שתי זוזים, וגם נתיישב קושיא השנית, כי אכן, עסקים שחורים כאלו נעשים
 ב-2:30 באישון ליל באין רואה...

אחי ורעי אהובי וידידי, דבר המעשה הלז הוא מוסר השכל נפלא לדידן, הנה אנו מהלכים שבורי לב ומיאושים,
 מרגישים מרוחקים מהקב"ה ומעבודתו, כי מה בכוחנו עשות, וכי בתורה ותפילה אנו עוסקים כדורות הקודמים...
 הרי אין בכוחנו אלא עשות פעולות (הנראות לנו כ)קטנות, מעט התגברות, קצת יגיעה... מעט תורה ומקצת תפילה,
 אמנם זוהי טעותנו שאין אנו מעריכים ומחשיבים כל פעולה קטנה ובפרט בדור הזה... וכבר אמרו צדיקים (יש שאמרו
 בשם הרה"ק רבי שלמה אייגער זי"ע), על הנאמר באותו זמר 'חד גדיא' דזבין אבא בתרי זוזי, אבא הכוונה לאבינו שבשמים,
 הקב"ה 'קונה' אותנו ונהנה ממעשינו אפילו 'בתרי זוזי' עם מה שאדם זז קצת, מזיז עיניו מלהביט במקום שאינו
 טוב, מזיז את מחשבות לבו מחשוב לא טוב וכו', מזיז עצמו מעט לעסוק בתורה וכו', כי אכן הקב"ה מחשיב וקונה
 גם כל פעולה קטנה שאנו עושים, ואותו 'עם הארץ' יתמה וישתומם, וכי במחיר זול כל כך אפשר כביכול לרצות
 את הבורא שיקחנו לקניינו, מה גם שאנו בדור 'חשוך' ואפל... הסתרה שבתוך הסתרה... אמנם, ה'סוד' הוא, שדייקא
 משום אנו מתעסקים כביכול ב'שוק השחור' כלומר, בעת חשכות כשאין אפילו מעט אורה, עמוק עמוק בחשכת
 ליל, עם חשכות היצר הרע, שם מאין רואים אנו מתגברים, ומשברים עצמנו אליו יתב"ש, שם אכן חשובה כל
 התגברות וכל טיפת עבודה עד שהקב"ה קונה אותנו, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו י) 'חמישה קניינים קנה לו הקב"ה
 בעולמו וכו' ישראל קנין אחד'.

המהר"י, כי אכן, מדבר מאותו יצר שמפתה לאדם שלא יחפוץ אלא ב'טוב מאד', כלומר, שיניד בלבו רק אם אניע לפסגת ההר הנני מתחיל בעבודה, ומדוע נחשב זאת ל'יצר הרע' - כי במחשבות אלו הוא מייאש את כל בני העולם, באמרו אליהם יום ויום, ממילא לא תשיג את רום המדרגה - בלך לך מלהתחיל אפילו מעט בדרכי העבודה... פוק חזי כמה 'נופלים' מצינו מזה, אלו החפצים להעפיל ולהתעלות עד מאד, וכשאין הדבר עולה בידם הרי הם נשברים לגמרי, ואומרים 'כל זה איננו שווה לי'.

ובזה יתבאר אומרם 'טוב מאד זה יצר הרע', כי האף אומנם שצריך לשאוף להשנות ולהתעלות בלא גבול, אך לאידך ניסא יש 'לשמוח בחלקו', לשמוח בכל התעלות קטנה כגדולה, ולדעת כי יקר בעיני ה' אפילו פעולה קטנה שעושה לכבודו ית'. ולזה היו מידות הארון

אמרו (מכילתא ויקהל ח) שהוא 'לכפר על מעשה שמים', ונרמז בדבריהם כי 'שמים' הוא בגימטריא 'שמן' (359), הוא השמן הוא היצר הרע המסית ומדיח את האדם לחטוא, ומעתה יאמר האדם היאך יש בי כח לתקן עוונותי והרי אין קץ לסיגופים שאני זקוק להם לכפרת פשע, 'לזה אמר שאין השי"ת מבקש רק כפי כוחו של כל אחד ואחד^כ, וכן במתן תורה היה קול ה' בבח של כל אחד ואחד שהשי"ת אינו בא רק לפי כח האדם^כ.

והנה רבו הפירושים מדוע כל אמות הארון היו שבורות (לעומת שאר כלי הקודש שהיו עכ"פ בחלקם מידות שלימות), ועו"ל, כי ידוע פירושו של הרה"ק המהר"י מבעלזא זי"ע על דברי המדרש (ב"ר טז) 'והנה טוב מאד - טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע', והתמיהה עולה מאיליה מהו ה'טוב מאוד' בבריאת היצר הרע... כי נראה שאין בזה כלל 'טוב' ובוודאי שלא תאמר טוב 'מאד'. וביאר

כב. בפרשתן (כה ח-ט), 'ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת כל כליו וכן תעשו', ומדייק הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) שרק בהשראת השכינה של המשכן יש תנאי 'ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו', וכלומר שדייקא על ידי קיום כל המידות וציווים האמורים בפרשה אז יהיה השראת השכינה, 'אבל לגבי הקדושה שצריך לעשות בלבו ובכיתו לחנך בניו ולכל הנהגה טובה, אין בזה כלל לכל אדם בשוה אלא כפי האופן שיכול להשפיע מצד מדותיו ומצד מדות וכשרונות הבנים והתלמידים, שהעיקר שיהיה לשם שמים ולקדושה על כל מה שיעשה שיהיה לתועלת לקרב לה' ולתורתו ולמצוותיו'. בדברים הללו יש לנו הן חיזוק והן תביעה. חיזוק למי שלבו שבור והוא נפול בקרבו, אי אפשר לי לעבוד ולעשות כפלונני וכאלמוני, תשובתו, מה לך עשות כמו אחרים, כל מגמתך לא תהא אלא לפעול כפי המוטל עליך, ובזה תשרה השכינה עליך לא פחות מפלונני בעבודותיו הגדולות, לאידך, תביעה יש כאן, א"א לאדם להיות מסתפק במועט... וכל עת יוסיף להתקדש עפ"י מידותיו הפרטיים וכפי כוחו.

כג. חיזוק עצום כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה והיו) על האמור בפרשתן (כה ט) 'והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה', שהנה מובא בזה"ק (ח"ג ט). כי שלש פעמים ביום בשעה שהתפללו בני ישראל קיבלו הכרובים חיות ופרשו כנפיהם כלפי מעלה, ומבאר הרמז בזה בזה"ל, וגם היו מרמזים איך שלא יתייאש האדם את עצמו, על דרך שאמר הכתוב (ישעיה נו ג) 'ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש', שהראה לנו הקב"ה בכרובים שנעשו רוחניים ובעלי משכילים, וגם מבואר בזה"ק שהיו הכרובים אומרים שירות ותשבחות, וזה נותן כח. עכ"ל. וכלומר שאם 'דומם' כגוש זהב יכול להתעלות עד שיהא בו חיות, קל וחומר ליהודי שבכל מצב יכול 'לפרוש כנפיו' ולהתעלות, ואף אם נראה שהוא 'עץ יבש' עדיין יכול להתחזק ולהתחדש בכל מצב שהוא.

ואילו הרה"ק מקצצק זי"ע (עמוד האמת) אמר בדברי המדרש (שמו"ר לג א) על הא דכתיב 'ויקחו לי תרומה' - 'הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם', ומבאר, שבא ללמדנו דעת להתחזק בעוז ותעצומות, ולא יפול לבו בראותו שלפעמים נזדמן לפניו מכשול, רק יקוה אל ה'. ומפרש שזהו 'אל תעזבו את המקח' כמו במשא ומתן אם יראה אדם שאינו מצליח במסחרו האם יתעצל ויפסיק עבודתו, הלא בוודאי יתחזק ויוסיף אונים ויקווה אל ה', ואם בעל העסק אינו מרים ידיו לסגור את כל העסק אם היה לו הפסד וכיו"ב, אלא אדרבה הוא משקיע את כל אונו ומרצו להעלות את העסק על דרך המלך, כן הוא הדבר במקח התורה והמצוה, לעולם לא יזניח את עצמו מחמת 'הפסד' שהפסיד, רק יוסיף אונים ועצמה ירבה, ועם הזמן ישוב ה'עסק' לעלות ולפרוח כראוי וכיאות.

עשה לי, שבכל מקום שאתה הולך עשה לי קיטון אחד שאדור אצלכם, כך אמר הקב"ה לישראל וכו' אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר (פסוק ח) ועשו לי מקדש. עכ"ד המדרש (הרה"ק 'בית אהרן' זי"ע היה מצווה לאברכים לעסוק במדרש זה). נמצינו למדים, שעל ידי ריבוי העסק בתלמוד תורה מקיימים מצוות 'ועשו לי מקדש', כי התורה מרוממת¹¹ ומקדשת¹² את לומדיה עד כדי כך שהקב"ה יכול להשרות את שכינתו בקרב האדם¹³.

ונודע מה שכתב הב"ח (או"ח מ"ו, ד"ה ומ"ש דאמר) בהלכות ברכת התורה, וז"ל. 'דכוונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה. ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה, שלא תשתכח מאתנו כדי שתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושם'ה

שבורות, כי הארון הוא כנגד התורה, ללמד דעת למי שעוסק בתורה - אף אם לא השגת עדיין את רום המדרגה ועדיין הינך בבחינת 'מידות שבורות' שהשגת רק חצאים, עליך לשמוח ולהתחזק בדיעה כי ה' עמך.

ושכנתי בתוכם - תורתי אל תעזבו

בפרשתן (כה ב), 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה', איתא במדרש (שמו"ר לג א) בזה"ל, הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו', אל תעזבו את המקח שנתתי לכם וכו', אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונשאה, ביקש לילך עמה אל ארצו, אמר לו המלך, בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממני איני יכול, לומר לך אל תמלה איני יכול, אלא זו טובה

כד. במדרש תנחומא (ויקהל פ"ז) מאריך ביותר כמה חביב מעשה הארון וכמה ניסים שאירעו בו (עיי"ש), ומסיים בזה"ל, ולמה, שהשכינה והתורה היתה בתוכו, וכל מקום שהתורה שם - השכינה שם עמה, שנאמר (מלאכי ג טז) 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע', לפיכך חביב הארון מכל כלי המשכן'.

כה. כתב ה'בעל הטורים' כי 'תרומה' אותיות תורה מ, רמז לתורה שניתנה לארבעים יום, ומבאר הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע (בארות המים) כי לא לחינם נרמזה התורה בשם 'תרומה', כי בכח התורה לרומם ולהניף את האדם תרומה לה'...

כו. ידועה השאלה שנשלחה לפני הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ע"י תלמידי ישיבת נובהרדוק, שכמה מהתלמידים נתפסו והוגלו לסיביר הרחוקה, ומלבד הגלות בגוף היה בזה גלות נוראה לנשמה, מה גם שלא ניתן רשות להכניס אליהם שום אחד מספרי קודש רק דברי מאכל, ובאה השאלה האם מותר לעטוף את האוכל הנשלח אליהם עם דפי גמרא וכך יהא להם במה ללמוד, ענה הח"ח, בוודאי מותר הדבר, כי אין הכוונה לזלזל בדפי הגמרא, אדרבה, הם עושים כן מתוך חשיבותם ולגודל נחיצותם עבור הכלואים. שוב נשאל הח"ח, האם עדיף לעטוף האוכל בדפי גמרא קרועה העומדת כבר ממילא 'לגניזה' או לאו דווקא, ענה הח"ח, דווקא לא, יעטפו את האוכל דייקא בדפי גמרא חדשים, כי הישנים קדושה נפלאה וגדולה יש בהם, כי בכל פעם שהאדם לומד בגמרא מיתוספת הקדושה בספר. לכן עדיף לקחת ספר חדש שעדיין לא רבתה כל כך קדושתו. לדידן ייאמר, אם הספר ה'דומם' תתגדל קדושתו ע"י העסק בו, ק"ו כמה מן הקדושה ניתוסף לאדם עצמו העוסק בתורה וביראה.

מעשה נפלא הובא ב'חידושי רבי שלמה היימן' (אמרות קצרות אות צה), וז"ל, כתוב על רבינו סעדיה גאון, כי בעת שנתקבל ממצרים לשבת על כסא ראש ישיבה בסורא, בנו אז ישיבה בסורא, וכתב רבי סעדיה גאון לכל המקומות שיבואו לעזרת בנין הישיבה, היה גביר אחד במצרים אשר גמר בלבו לעשות ארון קודש בישיבה על חשבוננו, והתנדב ע"ז סכום גדול, כשבא לסורא שמע כי כבר הקדימו אחד ונדב ארון קודש ונצטער מאד ע"ז שלא יהי לו חלק בהדבר המקודש ביותר בישיבה, וכשבא והשיח צערו לפני רבינו סעדיה גאון, א"ל, דע בני כי אצלנו יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ, התורה שבכתב מקומה בארון הקודש, אבל התורה שבע"פ היא נמסרה בע"פ מדור לדור, ובמקום שבו ישיבה עומד ולומד שם הוא ארון הקודש, הספסל ארון קודש, השטענדר ארון קודש - כל הישיבה כולה ארון קודש.

כז. כתב הרה"ק ה'בת עין' זיע"א (פרשת בשלח ד"ה נבוכים הם) וז"ל, מאמר הכתוב (משלי ג טו) 'יקרה היא מפנינים' ואמרו חז"ל (הוריות יג). 'יקרה היא מכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, פי' כי כה"ג היה נכנס רק 'בין הבדים' של הארון, ומי שלומד תורה בבחי' הוא נכנס לארון ממש.

באר הפרשה - פרשת תרומה

מקום המנורה (שהיא בתימנה) לפני מה שכתב השולחן מקומו בצפון, להורות נתן - דאע"ג שצריך להקדים שולחן שהוא צרכי פרנסה למנורה שהיא תורה, מ"מ לא נקבע פרנסתו אלא ע"י קביעתו של התורה, שאם יקבע תורתו קבע, יקבע לו הקב"ה פרנסתו קבועה ומזומנת, וכן זבולון קודם ליששכר בברכת משה רבינו, ומ"מ אין ברכת זבולון אלא בזכות יששכר באוהלך (ע"י ת"מ קל"ד ד"ה ועשו, קב"ד ד"ה ושמת).

ועשית כפורת - התורה מטהרת ומכפרת

בפרשתן (כה יז), 'ועשית כפורת זהב טהור' וגו', וכתב בעל 'צדור המור', שלכן נקרא כיסוי הארון בשם כפורת מלשון 'כפרה', כי הארון מרמז על התורה, והתורה מכפרת לו לאדם על כל עוונותיו יותר מכל הקרבנות.

ובה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ח) 'בא וראה כמה גדולה כוחה של התורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יהוה קאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליתכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה'.

גידין, ברמ"ה מצוות עשה ושם"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשבינתו יתברך, שהיתה השבינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השבינה קובעת דירתה' וכו', ובוזה יבוארו נמי דברי רש"י וכן תעשו - לדורות, כי אכן לדורות עולם בידינו לעשות ולהקים את המשכן בתוך כל אחד ואחד, בריבוי עסק התורה בקבלת עול מתוך עמל ויגיעה רבה ויהא משכנו בתוככם^{כז}.

נוראות מצינו בבעל הטורים (כה יח) על הא דכתיב 'ועשית שנים כרוכים, וז"ל, ופניהם איש אל אחיו, כמו שני חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה, עכ"ל, והרי שקדושת הכרוכים היא כמו שנים הלומדים ביחד, ומי נתלה במיכ"ט...

ובזכות התורה וקביעות עתים יובה לשפע רב בפרנסה, וכדברי הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (ד"ה ושמת את השולחן) על הפסוק (כו לה) 'ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נוכח השולחן על צלע המשכן תימנה, והשולחן תתן על צלע צפון', כאן הקדים שולחן למנורה, כי אכן, הכנה וצרכי עוה"ז קודמים לתורה (כמ"ש מהר"א בעל ה'תרומת הדשן' בפירושו לרש"י), ואמנם ב'קביעות מקומם' של השולחן ומנורה מקדים לכתוב

כת. והנה, רבים מתאוננים לאמר אכן, רצוני עז ללמוד תורה ולעסוק בה בשקידה וביגיעה. אך מה אעשה והמקום אשר הנני נמצא אינו ראוי עבורי לעסוק בתורה, או המצב שהנני שרוי בו מפריע בעדי מלקבוע עתים לתורה. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (ע"י ת"מ סוד"ה ועשו ארון, דרשות רלו טור ב), דלכן אמרו מקום הארון אינה מן המדה כלומר מקום התורה ולומדיה למעלה מן הזמן ומן המקום. ללמדנו שלא יביט על המצב או על המקום שהוא נמצא, אלא בכל מצב בכל עת ובכל שעה יעסוק בתורה, וממילא יאירו עיניו בתורה.

כט. ויתבאר ביתר שאת וביתר עוז עפ"י הנהוג בדרך הבריות, אשר בכותל כניסת הבית לבית תולים תמונות ציורי הרים ובקעות או שפת הים וכיו"ב, ואילו בתוככי הבית פנימה (ביסלון) יקבעו תמונה חשובה יותר כגון תמונת רבם או זקניהם בדורות הקודמים, וככל שהחדר פנימי יותר כך תולים בו תמונות חשובות ויותר פרטיות, עד שבחדר הפנימי ביותר, מקום אשר לא שָׁפְּתוּ עין מעמידים את התמונה הפרטית והקרובה ביותר לליבם, כך כביכול אצל הקב"ה (להבדיל אלף אלפי הבדלות), יש חצר המשכן והמקדש, אולם, היכל, זה לפני מזה, ואיזו 'תמונה' בחר לשכן בקודש הקדשים - במקום הפנימי ביותר, מקום שאין רשות להיכנס לשם, את התמונה הקרובה ביותר לליבו, תמונת שנים שנושאים ונותנים בדברי תורה... ומכאן נבין ונשכיל עד היכן הדברים מגיעים, כי כל העוסק בתורה הוא לפני ה' תמיד...

ל. וביאר הרה"ק מראפשיץ ז"ע ('זרע קודש' בפרשת ד"ה ועשו ארון), שמשום כך היה הארון הרומז לתורה עשוי מ'עצי שטים', כי 'שטים' הוא מלשון 'שטות' ומרמז על מה שאמרו חז"ל (סוטה ג) 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', גם שטים עולה בגימטריא 'שטן', הוא המסיח ומדיח את האדם לחטוא, ומעתה יש לפרש כי 'עצי היינו מלשון 'עצה', והכוונה כי העצה כנגד ה'שטים' - רוח שטות וכוחו של השטן הוא היצר הרע, היא ע"י הארון ולימוד התורה.

כתב ה'שלטי גיבורים' במסכת תענית (שו"ע תקע"א ב), 'תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית שממעט ממלאכת שמים', והיינו שתלמוד תורה מכפר על האדם יותר מהתענית, ולכן אמרינן ליה שלא להתענות, שלא יתמעט ה'מכפר' הגדול יותר לא.

ובמו שכתב הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש ד"ה ועשו ארון עצי שטים) וז"ל, 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפין לב'. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחסד עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד, והתורה"ק נקראת

ו'הזמן גרמא', ימי השובבי"ם ת"ת, שנועדו לתשובה ולטהרה מכל סיג ופגם, להרבות בלימוד התורה ככל היותר, וכמו שכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (סוף פר' ויהי), וז"ל, מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה וכו', ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך וכו', ועיקר התשובה היא ע"י תורה ותפילה וצדקה כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה, עיי"ש. וכן אומרים משם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם הרה"ק מקאצק זי"ע שעיקר תיקון ימי השובבי"ם הוא בלימוד גמרא ופי' תוספות בעיון.

הוסיף הרה"ק ה'דברי שלום' מקוידינוב זי"ע כמין חומר, שכאמור כוחו של היצר הרע הוא על ידי שמכניס באדם רוח שטות, ואילו התורה היא מחכימת פתי... אמור מעתה ע"י חכמת התורה יינצל משטותי היצר.

לא. פעם ראה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע אברך היושב בתענית באלו הימים, אמר לו הרמ"מ מדוע הנך עוסק ב'תיקון הקטן' שהוא התענית והצום, הרי 'בר הכי' אתה, ואפשר לך לערוך את 'התיקון היותר גדול' והוא לימוד גמרא ותוס'.

הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע כתב (קריינא דאיגרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב, כי ללימוד זה אין לו חשק, והוא לימוד זה לשם שמים ממש והוא גם כן סגוף...

לב. מעשה באיש שחלה ל"ע במחלה קשה, בני המשפחה הוליקוהו לבית החולים, ושם החלו מיד בטיפולים הנכונים. דעת הרופאים היתה כי תוך כמה ימים ישפיעו הטיפולים והאיש יחזור לאיתנו. למעשה, עברו ימים ושבועות, ומאומה לא הוטב לו, וכל הבדיקות הראו כי המצב ממש כמו בתחילה. בצר להם פנו הקרובים ל'עסקנים' הלוך ושוב, עד שאחד העסקנים הורה להביא ד"ר פלוני אשר בס"ד הוא 'מומחה' גדול, אם הוא יתעמק ב'תיק הרפואי' תבוא הישועה.

אך דא עקא, שמלבד הסכום האדיר שהוא נוהג לבקש, הרי ד"ר זה הוא מנהל של ביה"ח מפורסם בירושלים, והחולה שכב בביה"ח בעיר אחרת, וצריך רחמים מרובים שגאוותם של מנהלי בית החולים הלז לא תמנע מהם לקבל ולהסכים לחו"ד ממנהל שבמקום אחר... בני המשפחה הובילו 'מהלכים' עד שהנהלת ביה"ח הסכימה לכך. כאשר הופיע הד"ר מירושלים בשערי ביה"ח, נתקבל בכבוד גדול ע"י המנהל ושאר העובדים, והתיק הרפואי ניתן בידי. ואכן אחר עיון מעמיק - כשהכל ממתינים ומייחלים למוצא פיו, לשמוע במה טעו עד עתה, נענה ואמר, הנה, האבחנה (the diagnosis) שלכם אכן מדוייקת להפליא, גם דרכי הטיפול נכונים ומדוייקים להפליא, ומה שלא הועילו, כי רק דבר אחד עליכם לשנות, והוא ה'מינון' (כמות וחוזק הרפואה)... אתם נותנים לחולה מינון מידי נמוך, הגדילו את המינון, ומיד תראו רפואה שלימה, ותוצאות נפלאות... וכן עשו, ותוך כמה ימים יצא החולה מכלל סכנה. במה דברים אמורים, ימי השובבי"ם, והאדם מתחיל לחשב, מה עלי לעשות... הנני לומד ומתפלל, עושה מעש"ט, אבל לדאבון לב, חולי הנפשות, תאוה וגאוה וכו', המצב לא טוב, שום דבר לא זז... החולי אינו מתרפא... מה עושה אדם מן השורה, מתחיל לתור אחר 'סגולות' שונות ומשונות, לרוץ הנה ולעשות וכו', אומרים לו חז"ל, הרגיל ללמוד דף אחד ילמד שני דפים, והיינו שאומרים לו, הכל הינך עושה כהוגן, אבל המינון... מידי נמוך, תגביה ותגביר את המינון, ותתרפא לגמרי. כיו"ב מצינו גם לגבי תפילה, כמו שאמרו (ברכות לב:) 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל', כמי שאומרים, אכן זהו 'הטיפול' הנכון והומלץ, אך הגדל את המינון עליך להרבות יותר בתפילות, אז תיושע בישועה שלימה. ותן לכם ויחכם עוד בכל ענייני חיזוק העבודה.

באר הפרשה - פרשת תרומה

'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחסד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל לג.

זוהר (תיקון כא-כב) איתא, שכל העוסק בתורה הרי מתקיים בו אורך ימים בימינה להצילו מן 'המיתה', ובשמאלה עושר וכבוד יינצל אף מן 'הייסורים', כי נפשו מיטהרת בקדושת התורה הקדושה.

בספר 'כתר ראש' (אות קל"ג) מביא בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל (בעניין התיקונים) כי כל העוסק בתורה אין לו מה לדאוג כלל, וכפי שהראה לו רבו הקדוש הגר"א מוילנא זי"ע מאמר נורא בתיקוני זוהר המחמירים מאד בחומר העוונות, שהעובר על רצון הבורא נידון ביסורים קשים ורעים ואין לו תקנה כי אם במיתה רח"ל, אך בסוף אותו מאמר נורא בתיקוני

והאריבו בספה"ק במעלת לימוד התורה ברציפות ליד בלי שום הפסק כלל עד כמה התורה מזככת ומטהרת את עוסקיה, וכדאיתא שרציפות' הוא על דרך שנאמר (ישעיה ו ה) 'ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רִצְפָה' דהיינו 'גחלת אש', כך לימוד התורה ברציפות הוא הוא הגחלת אש' לשרוף ולבער את כל כוחות הרע לך. ונודע מה שכתב היסוד העבודה' (ה"ג פ"ה ח)

לג. כאשר עלה הגה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע לארה"ק השתוקק מאד לעלות לציון הרש"ש זי"ע, באשר היה (המנח"א) בקי בכל חדרי תורה, נסתר כנגלה, משבא שמה מצא כתוב על המצבה, 'השקדן'... וזה נוסח המצבה כולה 'קבורת איש האלוקים קדוש הוא, השקדן בתורה החכם המקובל האלוקי, בוצינא קדישא כמוה"ר שלום וכו', פנה המנח"א למלוויו, ושאלם וכי ראיתם את הנוסח הנכתב ע"ג המציבה, ענו, כן, כאומרים, מה חידוש יש כאן, בוודאי, הוא היה המקובל האלוקי, והוא איש האלוקים, אמר להם הרה"ק, נכון הדבר, אבל מהו שהוסיפו לו תואר 'השקדן' – תואר שכותבים על בחור בישיבה... והרי נוסח המציבה נכתב ע"י בני החבריא קדישא של הרש"ש, מדוע כתבו כן, הרי לך שאותה חבריא קדישא תלמידי הרש"ש, הבינו שלא זכה לכל המדרגות הללו – להיות איש אלוקים מקובל אלוקי אלא ע"י שקידתו המופלגת והעצומה בתורה.

לד. וכך ביארו 'בעלי המשל' הא דאמרו 'כולי עלמא מודי בשבת נתנה תורה'. כי דבר זה גלוי וידוע שאף מי שאינו ירא ושלם בכל דקדוקי ההלכה, לא יענה לטלפון בעצם יום השבת קודש, ואפילו אם יראה שבעניית שיחה זו ירוויח אלפי זהב וכסף, אם אך יש בו עדיין זיק קל של יראת שמים לא יענה. כמו כן 'בשבת ניתנה תורה' – שיהא חשוב אצלו זמן ה'קביעת עיתים' כעצם יום השבת לענין ענייית הטלפון...

עוד ביארו בדברי חז"ל (ברכות ה.) 'אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד' ולכאורה מדוע הוסיפו לומר 'בלבד', אלא, שהוא כמו הנותן צ"ק לחבירו, שלאחר הסכום יוסיף תיבת 'בלבד', בכדי שלא יהא אפילו הו"א להוסיף עוד משהו... על כן אמרו ז"ל, שאין לו להקב"ה, אלא ד' אמות' הבאים בלימוד באופן כזה, והיינו, שבעת לימודו אין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, ללא כל תוספת, ד' אמות כאלו הינם כביכול 'רכושו' של הקב"ה. ידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה יז.) שיעקב נטמן בבית עבר, ולכאורה הלשון תמוה מהו 'נטמן', מדוע לא כתיב 'למד' בבית עבר. אלא, שצורת לימודו של יעקב היה כמת אשר מטמינים אותו באדמה, שם הוא שוהה לבדו בלא חברים, גם אין בידו 'לדבר' עם אחרים, ואין לו שום קשר ושאיכות לעולם החיצון, כך 'המית' יעקב את עצמו על דברי תורה, ללמוד ברציפות ובשקיעות עצומה בלא שום שיג ושיח עם אחרים...

מתאמרא בשם המהרי"ל דיסקין זי"ע לבאר במהות העונש (חגיגה יב:) המפסיק ממשנתו 'מאכילין אותו גחלי רתמים', כי כמו האוכל גחלי רתמים הרי הגחלים לוחשים לו בתוככי פיו, וממילא בכל מה שיאכל לאחר מכן לא ירגיש כל 'טעם' באכילתו, אף בדברים טובים ועריבים לחיך, כמו כן הוא העונש של 'גחלי רתמים'...

כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"א אגרת ג) עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה וכו', מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד. עכ"ל.

לה. מעשה נורא סיפר הגה"צ רבי צבי מיכל שפירא זצ"ל (אשר הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע העיד עליו שהוא גאוותה של עיר הקודש ירושלים), שני סוחרים שותפים היו במדינת טורקיה, שהיו עוסקים במסחרם בכל יום מתחילת היום עד חצות, ולאחר מכן היו לומדים בחברותא משך ג' שעות רצופות, ולא היו מפסיקים מתלמודם אפילו לרגע אחד. ביום מן הימים עשו ביניהם תקיעת כף שמי מהם שיעלה ראשון השמימה יבוא אל חברו בחזיון לילה ויספר לו מה עלה בדינו. אתא ההוא יומא ואחד מהם נתעלה לשמי רום, כעבור כמה ימים קיים את הבטחתו והתגלה לרעהו בחלומו, ואמר לו שעומק הדין רב עד מאד ומי יצדק לפניו בדין, וכך סיפר, מיד בהגיעי לפני בית דין של מעלה

והנה הגם שאין חיוב ב'משתה' ושמחה' ושאר מצוות יום הפורים, מכל מקום לענין הארת היום וסגולתו הרי 'אין בין אדר הראשון לאדר השני'¹⁷ (מגילה ו:). וכך כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע (פרי צדיק לר"ח אדר) וז"ל, אבל שורש המצוות שבלב, כיון ששניהם בשם חודש אדר נקראו, וכשבא הזמן הזה באדר ראשון גם כן זמן מחיית עמלק, מרגיש האדם בלב בחינת משתה ושמחה ושוב לב, שיכולים לתקן הלב בסיל לשמאלו, וזהו עיקר מחיית עמלק יצא בישא. עכ"ל. גם הגידו צדיקי הדורות, שבשם שביום הפורים מתעורר בכל שנה ושנה תוקף הרחמים והרצון לעשות ניסים בזמן הזה כבימים ההם, כך גם ב'פורים קטן' מתעורר השפעות ניסים לישראל.

אבינו מלכנו צורינו וגואלנו יעשה לנו ניסים ונפלאות בזמן הזה כבימים ההם, יעשה לנו מקדש ויבוא לשכון בתוכנו בב"א.

וז"ל, אמרו חז"ל תורה מכפרת מגני ומצלי, ותלמיד חכם אין אש של גהינום שולט בו, והקובע לו ללמוד ה' שעות בלי שום הפסק דיבור בענין אחר, נראה לי שדבר זה הוא ענין נפלא המועיל ומזכך ומכפר, ומביא אותו אדם לתשובה וכפרה מעולה. עכ"ל.

וטוב לב משתה תמיד - קדושת 'פורים קטן' וסגולותיו

כתב הרמ"א (סי' תרצ"ו ס"א) 'יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה ב"ד שבאדר ראשון, ואין נוהגין כן, ומכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד'. ובמ"ב (סק"ה) כתב 'בהגהת תשב"ץ כתב דיש להרבות, ורבינו יחיאל מפריש רגיל להרבות ולהזמין בני אדם, וזהו שסיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד היינו שטוב להרבות לכבוד הנם שנעשה בעיתים הללו'.

הביאו לשם את אבותי ואבות אבותי, וכולם הביטו בכל פרטי הדין, בתחילת הדין נכנסו ובאו להם המון רב של מלאכים קדושים שנבראו על ידי המצוות ומעשים טובים שעשיתי בהאי עלמא, לאחריהם נקבצו ובאו מלאכי חבלה מאוימים ונוראים שנבראו ע"י העוונות, וכך ישבו בית דין של מעלה ודנו על כל פרט ופרט שעשיתי כל ימי חיי, לפתע ראיתי היאך חומה גדולה ואטומה (בלשונכם בהאי עלמא - חומת בטון) ניצקת ביני לבין כל מלאכי החבלה והעוונות, וכולם החל לצעוק לי 'גן עדן, גן עדן'. שאלתי את דייני בית הדין, וכי לזה עלמא דקשוט יקרא, האם זהו אמיתה של דין להתעלם מכל המלאכי חבלה ולפסוק את הדין לטובה, ענו לי חומה זאת נבנתה על ידי לימוד התורה שלמדת כל יום ג' שעות ברציפות. וקודם שחזר למרום אמר, דע לך, שלא במהרה ניתנה רשות לרדת להאי עלמא אפילו בחלום, אלא ששלחוני בכדי להודיע כאן בעולם עד כמה גדול כוחה של רציפות הלימוד, ועתה הגע עצמך, מה היה קורה באם היינו מפסיקין את הלימוד זעיר שם זעיר שם, הרי לא היתה חומה זו אטומה מכל צדדיה ומלאכי החבלה היו יכולים להיכנס אף דרך נקב צר ביותר ולחייבני בדיני.

לו. ה'שערי תשובה' (סק"ב) נתן רמז בדברי הרמ"א כי 'משתה טוב' בגימטריא 'אדר ראשון' (762)...

לז. אגב אורחא, הרה"ק מבארניב ז"ע נתן רמז בלשון הכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים', שהנה אמרו חז"ל (נדרים נד:) 'נונא סמא לעינים', היינו שאכילת 'דגים' היא סם רפואה לחולי העיניים, ויש להעמיס בדברי חכמים וחידותם כי בחודש אדר שמזלו דגים הזמן מסוגל לרפואת העיניים. ובזה מוסיף לפרש אשא עיני אל ההרים, 'הר' בגימטריא 'אדר' (205), ונאמר 'הרים' לשון רבים, כי חודש אדר בא לפעמים פעמיים בשנה (בשנה מעוברת שיש ב' חודשי אדר), וזהו שאמר הכתוב אשא עיני - להמשיך רפואה לעיני, אל ההרים, הם חודשי אדר אז אזכה להתרפא מכל מכאוב וחולי בעיניים (חמרא טבא לחודש אדר ב).

ואולי יש להוסיף שהזמן מסוגל לרפואת העיניים גם ברוחנית, לטהר עיניו מכל מה שפגם בהם במראות אסורים רח"ל ולהוסיף קדושה וטהרה, וכבר כתבו המהרש"א (ח"א סנהדרין יב. ד"ה זוג) והרה"ק ה'קדושת לוי' ז"ע (שקלים ד"ה טעם) כי ידוע ש"ב חדשי השנה הם כנגד י"ב שבטים, וחודש אדר הוא כנגד יוסף הצדיק, ועל כן 'מזל אדר דגים', וכיוסף שנמשל לדגים (ברכות כ.), וכדכתיב (בראשית מח טז) 'וידגו לרוב בקרב הארץ', ומהאי טעמא 'חודש העיבור' הוא דייקא בחודש אדר, כי מצינו ביוסף שנחלק לב' שבטים, וכשם שפעמים שנמנה יוסף במניין י"ב השבטים כשבט אחד ופעמים שהוא נמנה כשניים (כגון בחלוקת הארץ) כך חודש אדר פעמים שהוא רק חודש אחד (בשנה פשוטה) ופעמים שיש ב' חדשים, אדר ראשון ואדר שני, אמור מעתה, כי בחודש זה יש בידינו סיוע מכוחו של יוסף הצדיק' להישמר בקדושה ולאחוז במידתו מידת 'צדיק'.

באר הפרשה - פרשת תרומה

לח. הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע (דרוש י"ד לפסח) מביא, שהרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע סיפר ב'פורים קטן', כי פעם הלך הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע בערב יום הכיפורים אחר הסעודה לרחוב העיר ברצונו לזכות בעשיית גמילות חסדים למי שנצרך, ופגע בעני אחד ושאלו אם רוצה לשתות יי"ש, והשיב העני בהן, ואכן לקחו הרמ"ל לבית מרזח הסמוך וציווה לתת לו, לאחר ששתה העני חזר הרמ"ל ושאלו האם תרצה לשתות יי"ש הגון וחריף יותר מהראשון וכמובן שהשיב העני בחיוב, והוליכו למקום שמייצרים יי"ש חריף ומשובח ביותר ונתן לו מהמובחר ביותר, ושתה העני להנאתו, ואח"כ שאל את הרה"ק מפני מה לא לקחת אותי מיד לבית היוצר, מה ה'עניין' לתת לי בתחילה כוס ממין פשוט ורק אח"כ אותו יי"ש משופרא דשופרא, השיבו הרה"ק, ברצוני היה לגרום לך הנאה וקורת רוח קודם ביאתך לשם, שאף ב'דרכך' לשם תהיה שבע וטוב לב, סיים ה'דברי חיים' ואמר, הגם שנודע מספה"ק שהימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור ובכל שנה ושנה נתעורר הנס, ובודאי יעשה לנו השי"ת ניסים בפורים הבא עלינו, אמנם כדי להפיס דעתנו נתן לנו השי"ת כעת פורים קטן שגם היום נתעורר הנס.

מעשה היה אצל הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע שהגיעו אליו אנשים בפורים קטן וראו שם הרבה נרות דולקים והתפלאו מה יום מיומיים, הרגיש הרה"ק בפליאתם, ואמר להם 'מה חידוש יש אצלכם על הנרות מפני שהיום פורים קטן, היום יום גדול, שיש הארה גדולה בעולמות העליונים' (הובא באבן ישראל נא).

